

PRORAČUN I RAZVOJ OPĆINE LEVANJSKA VAROŠ

Tidlačka, Melita

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:872590>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Prijediplomski sveučilišni studij (*financijski menadžment*)

Melita Tidlačka

PRORAČUN I RAZVOJ OPĆINE LEVANJSKA VAROŠ

Završni rad

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Prijediplomski sveučilišni studij (*financijski menadžment*)

Melita Tidlačka

PRORAČUN I RAZVOJ OPĆINE LEVANJSKA VAROŠ

Završni rad

Kolegij: Lokalne financije

JMBAG: 0152210813

e-mail: mtidlacka11@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc. Domagoj Karačić

Osijek, 2024.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and Business in Osijeku
University Undergraduate Study (Financial Management)

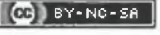
Melita Tidlačka

**BUDGET AND DEVELOPMENT OF THE MUNICIPALITY OF
LEVANJSKA VAROS**

Final paper

Osijek, 2024.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, NN 119/2022).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Melita Tidlačka

JMBAG: 0152210813

OIB: 86929243206

e-mail za kontakt: mtidlacka11@gmail.com

Naziv studija: Financijski menadžment

Naslov rada: Proračun i plan razvoja općine Levanjska Varoš

Mentor/mentorica rada: izv.prof.dr.sc. Domagoj Karačić

U Osijeku, 15. 2. 2024 godine

Potpis Tidlačka

Sažetak

Proračun je najvažniji dokument jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kojim se ostvaruju želje i potrebe građana te godišnje javne potrebe. U ovome završnom radu analiziraju se realizacije proračuna za razdoblje od 2018. do 2022. godine za općinu Levanjska Varoš, koja je jedna od najnerazvijenijih općina Osječko-baranjske županije te pripada područjima od posebne državne skrbi. Usporedba općine Levanjska Varoš s drugim općinama u njenoj okolici, daju uvid u nedostatke i prostore za napretkom istih. Također, kroz ovaj rad promatra se plan razvoja od 2022. do 2025. godine, ali i ostvarenje prethodnih planova. Samom analizom proračuna i plana razvoja, ukazuje se na problematiku financiranja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj, ali i mogućnosti napretka istih.

Ključne riječi: proračun, općina Levanjska Varoš, plan razvoja, financiranje

Summary

The budget is the most important document of local and regional self-government units, which fulfills the wishes and needs of citizens and the annual public needs. This final paper analyzes the implementation of the budget for the period from 2018 to 2022 for the municipality of Levanjska Varoš, which is one of the most underdeveloped municipalities in Osijek-Baranja County and belongs to areas of special state concern. A comparison of the municipality of Levanjska Varoš with other municipalities in its vicinity gives an insight into their shortcomings and room for improvement. Also, this paper examines the development plan from 2022 to 2025, as well as the realization of previous plans. The very analysis of the budget and the development plan points to the problem of financing local and regional self-government units in the Republic of Croatia, as well as the possibilities of their progress.

Keywords: budget, municipality of Levanjska Varoš, development plan, financing

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija rada.....	2
2.1 Predmet istraživanja.....	2
2.2 Metode istraživanja	2
2.3 Istraživački cilj rada.....	2
3. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj	3
3.1 Općina Levanjska Varoš	4
4. Proračun.....	7
5. Analiza proračuna Općine Levanjska Varoš	10
5.1. Struktura prihoda	11
5.2. Struktura rashoda	14
5.3. Račun financiranja	14
5.4. Usporedba općine Levanjska Varoš s drugim općinama.....	16
6. Plan razvoja Općine Levanjska Varoš.....	20
6.1. Razvoj turizma Općine Levanjska Varoš.....	22
6.2. Strategija razvoja pametne Općine Levanjska Varoš 2020. - 2023.	23
7. Rasprava	24
8. Zaključak	27
Literatura.....	28

1. Uvod

Proračun predstavlja dokument na temelju kojeg jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave procjenjuju prihode i rashode te primitke i izdatke na razdoblje od jedne proračunske (kalendarske) godine. Najvažniji je akt za financiranje lokalnih jedinica jer daje uvid gdje će se sredstva prikupiti i utrošiti, samim time daje percepciju razvoja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ,odnosno u kojem smjeru se ide ili želi ići u budućnosti.

Jedinice lokalne samouprave (općine) su najstabilnije jedinice podjele teritorija u Hrvatskoj i u Europi, no u Republici Hrvatskoj postoji prekomjeran broj jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Velik broj općina u Republici Hrvatskoj, zbog financijske i gospodarske krize, ostvaruje prava na razne povlastice, pomoći, olakšice i sl. , što dodatno opterećuje državni proračun.

Općina Levanjska Varoš nalazi se u Osječko – baranjskoj županiji te pripada područjima od posebne državne skrbi. Navedeni status je stekla zbog ekonomskog, strukturnog i demografskog zaostatka u razvoju. Iako se općina Levanjska Varoš prostire na velikom geografskom području, zauzela je zadnje mjesto po broju stanovnika u cijeloj Osječko – baranjskoj županiji. U ovome završnom radu, na primjeru realizacija proračuna općine Levanjska Varoš u razdoblju od 2018.-2022. godine i međusobnom usporedbom pojedinih općina, dan je uvid u problematiku financiranja općina u Republici Hrvatskoj i njihov razvoj.

2. Metodologija rada

Poglavlje opisuje metodologiju korištenu u svrhu pisanja ovog završnog rada.

2.1 Predmet istraživanja

Ovaj završni rad bavi se izučavanjem proračuna i razvojem jedinica lokalne samouprave na primjeru Općine Levanjska Varoš. Općina Levanjska Varoš je stanovništvom najmanja općina Osječko-baranjske županije te zbog ekonomskog, strukturnog i demografskog zaostatka u razvoju pripada područjima od posebne državne skrbi. Analiza proračuna općine Levanjska Varoš usmjerena je na realizacije proračuna u razdoblju od 2018. godine do 2022. godine. Razvoj Općine Levanjska Varoš usmjeren je k razvoju poljoprivrede i turizma te obnavljanje društvene i komunalne infrastrukture.

2.2 Metode istraživanja

Tijekom izrade ovog rada korištena je znanstvena i stručna literatura iz knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku, te internetski izvori poput službene stranice Općine Levanjska Varoš, Državnog zavoda za statistiku, Ministarstva financija i slično. U procesu istraživanja korištene su:

- Metoda analize i sinteze radi definiranja, traženja veza, posljedica i uzroka.
- Metoda indukcije i dedukcije u svrhu donošenja tvrdnji i zaključaka
- Metoda komparacije za uočavanje sličnosti i obilježja općina u Republici Hrvatskoj

Empirijski dio rada činit će analiza realizacija proračuna Općine Levanjska Varoš.

2.3 Istraživački cilj rada

Glavni cilj ovog završnog rada jest analizirati i objasniti načine financiranja te strukturu prihoda i rashoda Općine Levanjska Varoš, samim time ukazati na trenutno stanje i probleme općina u Republici Hrvatskoj.

3. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj

Prema autorima Bajo i dr. (2020) u Republici Hrvatskoj jedinice lokalne i regionalne samouprave čine: općine, gradovi i županije. Navedene jedinice preko svojih tijela izvršavaju funkcije i zadaće, te donose programe za čije izvršenje osiguravaju sredstva putem izrade proračuna i financijskog plana.

Bajo i dr. (2020) ukazuju na problem broja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Republika Hrvatska, kao država s malim brojem stanovnika i malom geografskom površinom, ima previše jedinica lokalne i regionalne samouprave. U Republici Hrvatskoj trenutno postoji 21 županija uključujući grad Zagreb, 128 gradova i 428 općina. Općine u prosjeku imaju 3.000 stanovnika, no čak 8,67% njih broji manje od 1.000 stanovnika. Problematika je vidljiva i u gradovima, čak 47% gradova ne zadovoljava ovu zakonsku odredbu po kojoj grad mora imati minimalno 10.000 stanovnika.

Prema riječima autora Koprić (2010) jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, u samostalnoj Republici Hrvatskoj, razvijale su se kroz tri faze. Prva faza odvijala se u razdoblju od 1990. do 1993. godine, kada je bio zastupljen oblik jedinica iz socijalističkog razdoblja. Tada je u državi postojalo sto općine i Grad Zagreb kao jedinstvena općina, a svaka od njih je predstavničko tijelo imala Skupštinu. Svaka Skupština sastojala se od tri vijeća: udruženog rada, društveno – političkog i mjesnih zajednica. Na dan 29. prosinca 1992. donošenjem novih zakona, započeta je druga faza u razvoj JLP(R)S. Donesena je nova teritorijalna podjela od 418 općina, 69 gradova i 20 županija, a pored navedenih jedinica lokalne uprave i samouprave stvorena su dva autonomna kotara - Knin i Glina, s visokim udjelom srpskog stanovništva, koji nikada nisu profunkcionirali. U tom razdoblju mjesne zajednice su ukinute, a njihovu imovinu stekli su gradovi i općine. Tek 2000. godine događaju se promjene u Ustavu, što je bila osnova za novi razvoj lokalne samouprave. Navedenim Ustavom županije su definirane kao jedinice područne (regionalne) samouprave te gradovi i općine kao jedinice lokalne samouprave.

„Županija je jedinica područne (regionalne) samouprave čije područje predstavlja prirodnu, povijesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu“. (Bajo i dr., 2020:25) Ustrojavaju radi obavljanja sljedećih poslova: zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, obrazovanje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, znanstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, davanje građevinskih dozvola te drugih akata vezanih za gradnju i prostorno uređenje za područje županije izvan velikih gradova

te ostali poslovi određeni posebnim zakonima. Prema autorima Ott i Bajo (2001) županije su nositelji upravnih funkcija. Specifičnost županija odražava se u obilježju dvojnosti, odnosno bavljenju poslovima lokalne uprave i poslovima samouprave što je najvidljivije u funkciji župana. U budućnosti se očekuje razgraničenje tih dvaju funkcija.

„Općine i gradovi u samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a odnose se na: uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalno gospodarstvo, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i šport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, promet na svome području te ostale poslove sukladno posebnim zakonima“. (Bajo i dr., 2020:25) Putem lokalnih izbora jedinicama lokalne i regionalne samouprave odabiru se članovi predstavničkog tijela odnosno gradske, općinske i županijske skupštine te izvršna tijela odnosno gradonačelnici, župani i općinski načelnici. Općine i gradovi u Republici Hrvatskoj mogu ostvariti status područja od posebne državne skrbi. Prema autoru Čavrak (2004) područja od posebne državne skrbi definiraju se Zakonom o područjima od posebne državne skrbi. Navedena područja osnovana su s ciljem bržeg gospodarskog i demografskog oporavka nakon Domovinskog rata te ravnomjernog razvoja svih dijelova Republike Hrvatske. Prema Zakonu o područjima posebne državne skrbi područja se mogu razvrstati u tri skupine. Prvoj skupini pripadaju područja općina i gradova koji se nalaze na maksimalno 15 kilometara zračne udaljenosti od državne granice, te imaju manje od pettisuća stanovnika. U drugoj skupini nalaze se gradovi i općine koji su bili okupirani u vrijeme Domovinskog rata, ali ne zadovoljavaju uvjete prve skupine. Treća skupina područja posebne državne skrbi čine područja koja su ocijenjena kao nerazvijeni dijelovi Republike Hrvatske. Njihova nerazvijenost odražava se kroz tri kriterija – ekonomski, demografski i strukturni.

3.1 Općina Levanjska Varoš

Prema službenoj stranici Općine Levanjska Varoš, središte današnje općine – naselje Levanjska Varoš, spominje se još u vrijeme antike pod nazivom Leuconum u vrijeme vladavine Aleksandra Severa 228.godine. U srednjem vijeku naselje nosi ime „Nevna“ tek u 15. stoljeću dolazi do promjene imena u „Leva“ prema tadašnjem gospodarar Nevne Petru Čehu de Levi. U tom razdoblju dolazi do pojave novih naziva: Leva, Levna, Levanska i Levanjska Varoš. U 16. stoljeću Nevna pada pod osmansku vlast, dolaskom Osmanlija tvrđava Nevna je spaljena, a na brežuljku pokraj Nevne osnovano je naselje Varoš. Do 1962. godine Levanjska Varoš je bila općinsko središte današnje općine Trnava i općine Levanjska Varoš.

Općina Levanjska Varoš nalazi se u jugozapadnom dijelu Osječko-baranjske županije na obroncima Dilj gore i Krndije, gdje Osječko-baranjska županija graniči s Požeško-slavonskom i Brodsko-posavskom županijom. Općina Levanjska Varoš graniči na jugu s općinom Trnava, na zapadu s općinom Čaglin, na istoku s općinom Satnica Đakovačka, na sjeveroistoku s općinom Drenje te sjeveru s gradom Našice. Prema službenoj stranici Općine Levanjska Varoš „Ukupna površina općine je 136 km², koju čine raznolik krajobraz spoja prigorskog dijela jugoistočnih obronaka Krndije i sjeverozapadnih obronaka Dilj gore. Veća naselja su smještena u dolinama uz vodotoke Breznica i Bazovac.“ Dio od 64% ukupne površine čine šume, dok 3,5% zauzimaju vodene površine.

Prema zadnjem popisu stanovništva Državnog zavoda za statistiku (2021) Općina Levanjska Varoš broji 767 stanovnika čime je zauzela posljednje mjesto prema broju stanovnika u Osječko-baranjskoj županiji. Najmnogoljudnije naselje Općine je Levanjska Varoš sa svega 216 stanovnika, dok Čenkovo broji 1 osobu, a Borojevci 0 osoba. Radno aktivno stanovništvo čini 517 osoba, što je 67,41% ukupnog stanovništva.

Tablica 1. prikazuje usporedbu rezultata popisa stanovništva Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine i 2021. godine.

Tablica 1. Broj stanovnika po naseljima u razdoblju 2011. – 2021.

Rb.	Naselje	Broj stanovnika po popisnim godinama	
		2011.	2021.
1	Borojevci	0	0
2	Breznica Đakovačka	345	175
3	Čenkovo	0	1
4	Levanjska Varoš	303	216
5	Majar	148	98
6	Milinac	28	25
7	Musić	75	54
8	Ovčara	23	18
9	Paučje	55	40
10	Ratkov Dol	28	19
11	Slobodna Vlast	189	121
	Općina Levanjska Varoš	1.194	767

Izvor: Državni zavod za statistiku (2021)

Općina Levanjska Varoš pripada područjima od posebne državne skrbi. Status PPDS-a dobivaju gradovi, općine i naselja koja imaju poteškoća u demografskom i gospodarskom razvitku ili imaju vidljive posljedice ratnih zbivanja. Općina Levanjska Varoš ubraja se u treću skupinu područja posebne državne skrbi zbog ekonomskog, strukturnog i demografskog zaostatka u razvoju. Nedostatak ljudskih resursa odražava se i na gospodarsku sliku općine.

Zbog visokog udjela šumskih područja na teritoriju općine, visok udio stanovništva zaposlen je u primarnom sektoru u šumarstvu. Na području općine djeluje samo 14 poslovnih subjekata, koji većinski obavljaju uslužne djelatnosti.

4. Proračun

Riječ proračun (engl. *budget*) nastala je od latinske riječi *bulga* što označava kožnu torbu. U engleskoj terminologiji, ovaj naziv se ustalio u poslovnoj praksi jer je ministar financija u „kožnoj torbi“ Parlamentu donosio predviđanja za prihode i rashode sljedeće godine.

Proračun se danas definira kao „sustavno sređen i u osnovi obvezan prijedlog javnih rashoda i procjena javnih prihoda kojima će se ti rashodi podmirivati za jedno buduće utvrđeno plansko razdoblje, uvažavajući različite aspekte pravne, političke, financijske, ekonomske, socijalne, administrativne i druge.“ (Šinković, 2009; 233)

Prema autoru Bajo (2020) iz definicija proračuna mogu se izvući tri glavne funkcije:

- prikazuje najvažnije ciljeve jedinica lokalne i regionalne samouprave
- služi kao instrument kojim se potiče društveni i ekonomski razvoj jedinica lokalne i regionalne samouprave
- glavni način kontrole utroška i pritoka sredstava

Sva obilježja proračuna iskazuju se u načelima proračuna. Kroz povijest su se pojedina načela odbacila, nadopunila i promijenila. Danas, prilikom izrade proračuna u Republici Hrvatskoj, potrebno se pridržavati sljedećih načela koja nalaže Zakon o proračunu: načelo jedinstva i točnosti, načelo proračunske godine, načelo višegodišnjeg planiranja, načelo uravnoteženosti, načelo obračunske jedinice, načelo univerzalnosti, načelo specifikacije, načelo dobrog financijskog upravljanja i načelo transparentnosti.

Svaka JLP(R)S¹ mora posjedovati proračun koji se sastoji od općeg i posebnog dijela te plana razvojnih programa. U općem dijelu prikazuju se prihodi i rashodi, primitci i izdatci, sredstva na raspolaganju iz prethodnih godina i računa financiranja koji prikazuje primitke i izdatke od financijske imovine. Posebni dio proračuna sačinjen je od rashoda i izdataka proračunskih korisnika, koji su raspoređeni prema programima. Plan razvojnih programa sadrži prioritete i glavne ciljeve razvoja JLP(R)S, a sastavlja se na razdoblje od tri godine.

Jedinice lokalne područne i regionalne samouprave obvezne su svoje financijske transakcije bilježiti na temelju računskog plana proračuna koji se sastoji od numeričkih oznaka i sustava klasifikacija. Proračunske klasifikacije mogu se podijeliti na:

¹ JLP(R)S – Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

- Organizacijska klasifikacija- daje uvid u alokaciju sredstava prema institucijama koje se financiraju sredstvima iz proračuna
- Ekonomska klasifikacija - prikazuje primitke i prihode prema vrstama, a izdatke i rashode prema ekonomskoj namjeni.
- Funkcijska klasifikacija - daje uvid u alokaciju sredstava iz proračuna prema funkcijama i društveno-ekonomskim ciljevima.
- Programska klasifikacija – usklađuju se proračunski rashodi s ciljevima i rezultatima aktivnosti.

U praksi se razlikuju dvije osnovne tehnike izrade proračuna: proračun po stavkama koji je jednostavan i jasan, a oslanja se na ekonomsku klasifikaciju rashoda, koji se unutar pojedine kategorije granaju na manje kategorije rashoda te proračun po programima koji se kreira putem organizacijske i ekonomske klasifikacije rashoda. U odnosu na proračun po stavkama, proračun po programima daje dovoljno informacija, što omogućuje lakše donošenje odluka, a prihodi i rashodi su povezani s javnim ciljevima za dulji vremenski period.

Postupci i pravila kojima se planira, donosi i izvršava proračun objedinjuje pojam – proračunski proces. Tijekom ovoga procesa prisutni su konstantni pregovori JLP(R)S, proračunskih korisnika i građana o veličini prihoda i rashoda određenog proračunskog razdoblja. Bajo (2020) navodi tri osnovne faze u proračunskom procesu, a to su: priprema i planiranje proračuna, rasprava i odobrenje proračuna i posljednja faza izvršavanje proračuna (provedba, nadzor i kontrola). Faza pripreme i planiranja proračuna započinje s izradom smjernica za razdoblje od tri godine od strane Ministarstva financija. Nakon što Vlada usvoji smjernice, Ministarstvo financija izrađuje upute za izradu proračuna i dostavlja ih JLP(R)S-u najkasnije do 15. kolovoza tekuće godine. Upravno tijelo za financiranje dostavlja nacrt proračuna JLP(R)S-u. Do 15. studenog načelnici, gradonačelnici i župani podnose prijedlog proračuna predstavničkom tijelu, čime započinje sljedeća faza – rasprava i odobrenje proračuna. U ovoj fazi predstavnička tijela raspravljaju i na kraju usvajaju proračun. U Republici Hrvatskoj JLP(R)S proračun sastavljaju pridržavajući se Zakona o proračunu koji donosi Hrvatski sabor te je usklađen s pravnim poretkom Europske unije. Zakonom o proračunu (2021) propisano je donošenje proračuna u Republici Hrvatskoj za jednu fiskalnu godinu koja traje od 01. siječnja do 31. prosinca. Proračun predlaže općinski načelnik te je odgovoran za njegovo zakonito izvršenje, planiranje i efikasnu upotrebu proračunskih sredstava. Do kraja kalendarske godine, općinsko vijeće bi trebalo izglasati proračun, a ako se do 31. ožujka to ne dogodi, povjerenik donosi odluku o financiranju nužnih rashoda i izdataka za razdoblje do donošenja proračuna.

Zakonom o proračunu se uređuju planiranje, izrada, donošenje i izvršavanje proračuna, upravljanje imovinom i obvezama, upravljanje dugom općeg proračuna, zaduživanje i jamstva Republike Hrvatske i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, računovodstvo, proračunski nadzor i druga pitanja vezana za upravljanje javnim financijama.

5. Analiza proračuna Općine Levanjska Varoš

Analizom proračuna daje se uvid u izvore financiranja i ovisnosti lokalnih jedinica o središnjoj državi. JLP(R)S mogu svoje prihode ostvariti putem (Šinković, 2019;236):

- Vlastitih izvora
- Zajedničkog poreza
- Zajedničkih prihoda od naknade za koncesije
- Pomoći – fiskalno izravnanje
- Zaduživanje

Najznačajniji udio prihoda u proračunima općina i gradova stječu se iz vlastitih izvora financiranja, a čine ih (Šinković, 2019;236):

- prihodi od vlastite imovine (na primjer najam, zakup, naknade za koncesije, prodaja nefinancijske imovine, prihodi od trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u njihovu vlasništvu, odnosno u kojima ima udio ili dionice),
- gradski odnosno općinski porezi (prirez porezu na dohodak, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor, porez na korištenje javnih površina, porez na promet nekretnina),
- novčane kazne i oduzeta imovinska korist za prekršaje, koje sami propišu,
- prihodi od administrativnih (upravnih) pristojbi u skladu s posebnim zakonom,
- prihodi od boravišnih pristojbi u skladu s posebnim zakonom,
- prihodi od komunalnih naknada, komunalnih doprinosa i druge naknade utvrđene posebnim zakonom,
- naknade za uporabu javnih, općinskih ili gradskih površina,
- drugi prihodi utvrđeni posebnim zakonom.

Realizacije proračuna Općine Levanjska Varoš promatraju se kroz razdoblje od 2018. do 2022. godine. Tablica 2. prikazuje strukturu prihoda i rashoda kroz navedeno razdoblje, te razliku između prihoda i rashoda svake proračunske godine.

Tablica 2. Realizacije proračuna (u mil. kn) za razdoblje 2018.-2022.

	Proračunska godina				
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Ukupni prihodi	6,39	5,22	6,48	6,02	5,37
Ukupni rashodi	4,72	6,95	7,14	7,73	5,92
Razlika prihoda i rashoda	1,67	-1,73	-0,66	-1,71	-0,55

Izvor: Proračun Općine Levanjska Varoš 2022.

Vidljivo je kako Općina Levanjska Varoš od 2019. godine bilježi proračunski deficit.

5.1. Struktura prihoda

Lokalne jedinice ostvaruju prihode koji se dijele na: porezne, neporezne, kapitalne prihode i dotacije ili potpore. Sljedeća tablica prikazuje strukturu prihoda Općine Levanjska Varoš za razdoblje od 2018. godine do 2022. godine:

Tablica 3. Prihodi općine (u mil. kn) u razdoblju 2018.-2022.

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
PRIHODI POSLOVANJA	6,25	5,14	6,24	5,97	5,29
Prihodi od poreza	2,06	2,36	2,27	0,31	0,46
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	3,67	1,90	2,89	4,55	3,68
Prihodi od imovine	0,15	0,27	0,16	0,50	0,27
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	0,37	0,61	0,90	0,63	0,88
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	0,00	0,00	0,02	0,00	0,003
PRIHODI OD NEFINANCIJSKE IMOVINE	0,15	0,08	0,23	0,03	0,08
Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	0,15	0,08	0,23	0,03	0,08
UKUPNO PRIHODI	6,4	5,22	6,47	6,00	5,37

Izvor: Proračun Općine Levanjska Varoš 2022.

Većina jedinica lokalne samouprave ostvaruje najveći postotak svojih prihoda iz poreza, no u Tablici 2. može se primijetiti kako Općina Levanjska Varoš samo u 2019. godini ima veće prihode od poreza nego prihode iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna. Najznačajnije oscilacije proračuna vidljive su u 2021. i 2022. godini, gdje je značajan pad poreznih prihoda. U sljedećoj tablici prikazuje se detaljnija usporedba prihoda iz 2020. i 2021. godine:

Tablica 4. Usporedba prihoda poslovanja (u mil. kn) 2020. i 2021. godine

	2020.	2021.
PRIHODI OD POREZA	2,27	0,31
Porez i prerez poreza na dohodak	2,23	0,27
Porez na imovinu	0,04	0,04
Porezi na robu i usluge	0,00	0,002
POMOĆI IZ INOZEMSTVA I OD SUBJEKATA UNUTAR OPĆEG PRORAČUNA	2,89	4,56
Pomoći proračunu iz drugih proračuna i izvanproračunskim korisnicima	0,60	2,84
Pomoći od izvanproračunskih korisnika	0,09	0,12
Pomoći temeljem prijenosa EU sredstava	2,20	1,60
PRIHODI OD IMOVINE	0,16	0,50
Prihodi od financijske imovine	0,00	0,00
Prihodi od nefinancijske imovine	0,16	0,50
PRIHODI OD UPRAVNIH I ADMINISTRATIVNIH PRISTOJBI PO POSEBNIH PROPISIMA I NAKNADA	0,90	0,63
Upravne i administrativne pristojbe	0,01	0,00
Prihodi po posebnim propisima	0,61	0,52
Komunalni doprinosi i naknade	0,28	0,11
KAZNE, UPRAVNE MJERE I OSTALI PRIHODI	0,02	0,00
Ostali prihodi	0,02	0,00
UKUPNI PRIHODI OD POSLOVANJA	6,24	6,00

Izvor: Izvještaj proračuna, proračunskih i izvanproračunskih korisnika 2021.

U Obrazloženju uz godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Općine Levanjska Varoš za 2021. godinu navodi se kako je 2021. godine na snagu stupio novi Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kojim je ukinuta isplata sredstava za fiskalno izravnanje, a uvedena isplata kompenzacijske mjere, koja pripada u stavku tekućih pomoći iz državnog proračuna. Članak 8.a Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave nalaže sljedeće: „ (2) Sredstva fiskalnog izravnanja iz stavka 1. ovoga članka nenamjenska su sredstva i smatraju se tekućim pomoćima iz državnog proračuna sukladno propisima kojima su uređena mjerila za određivanje plaća i naknada župana, gradonačelnika i općinskih načelnika i njihovih zamjenika, kao i plaća službenika i namještenika u upravnim

odjelima i službama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.“ (Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, NN138/20)

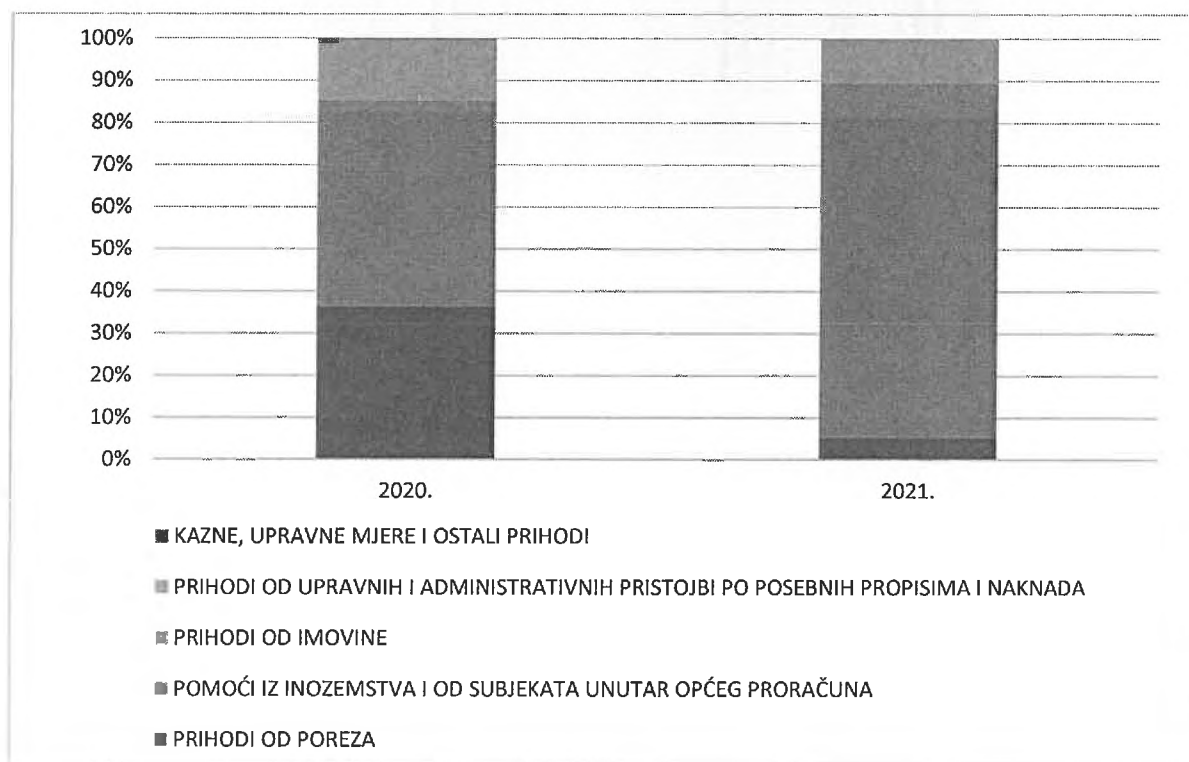
Iz navedenih podataka vidljivo je da su se prihodi od poreza smanjili za 86%, u 2020.godini iznosili su 2.271.027,53, dok su u 2021. godini iznosili tek 314.660,19kn.

Prihodi od pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna porasli su za 36,49%. Razlog ovakvog povećanja ove vrste prihoda leži u prethodno navedenoj izmjeni Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Vidljivo je kako su prihodi od imovine također značajno porasli u odnosu na 2020. godinu. U obrazloženju uz godišnji izvještaj o izvršenju proračuna općine Levanjska Varoš za 2021.godinu objašnjeno je kako se navedena promjena dogodila uslijed ostvarenja dodatne naknade za pravo puta u postupku pred HAKOM-om² u iznosu od 366.312,34kn te 133.590,59 od zakupa poljoprivrednog zemljišta.

Grafikon prikazuje postotnu usporedbu ukupnih prihoda poslovanja za 2020. i 2021. godinu.

Grafikon 1. Usporedba prihoda poslovanja 2020. i 2021. godine

Izvor: Izviještaj proračuna, proračunskih i izvanproračunskih korisnika

² HAKOM- Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

5.2. Struktura rashoda

Rashodi jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave su svi troškovi koji će nastati kao posljedica izvršavanja proračuna. Dijele se na rashode od poslovanja i rashode od nefinancijske imovine. Tablica prikazuje rashode poslovanja i rashode od nefinancijske imovine za razdoblje od 2018. do 2022. godine.

Tablica 5. Rashodi općine (u mil. kn) u razdoblju 2018.-2022.godine

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
RASHODI POSLOVANJA	4,06	4,54	4,11	4,82	4,14
Rashodi za zaposlene	1,92	1,91	0,92	1,63	0,98
Materijalni rashodi	1,77	2,12	2,52	2,48	2,54
Subvencije	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01
Financijski rashodi	0,04	0,06	0,08	0,11	0,09
Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	0,00	0,00	0,03	0,03	0,05
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	0,14	0,17	0,22	0,23	0,20
Ostali rashodi	0,19	0,28	0,33	0,33	0,27
RASHODI OD NEFINANCIJSKE IMOVINE	0,67	2,41	3,03	2,91	1,78
Rashodi za nabavu neproizvodne dugotrajne imovine	0,10	0,11	0,00	0,02	0,01
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	0,52	2,26	3,03	2,83	1,64
Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	0,05	0,04	0,00 kn	0,05	0,13
UKUPNO RASHODI	4,73	6,95	7,14	7,73	5,98

Izvor: Proračun Općine Levanjska Varoš

U Tablici 5. može se uvidjeti kako Općina Levanjska Varoš većinom ima relativno slične rashode poslovanja, dok se u rashodima od nefinancijske imovine vidi značajan porast nakon 2018. godine. Prema Obrazloženju uz godišnji izvještaj o izvršenju proračuna Općine Levanjska Varoš za 2018. godinu navedena niska razina rashoda od nefinancijske imovine uzrokovana je odgodom planiranih radova na nerazvrstanim cestama. U 2020. godini Rashodi za nabavu neproizvodne dugotrajne imovine i rashodi za ulaganja na nefinancijskoj imovini jednaki su 0,00kn jer navedeni rashodi nisu niti planirani, niti ostvareni.

5.3. Račun financiranja

Prema Zakonu o proračunu (2021; čl. 28) „U računu financiranja iskazuju se primici od financijske imovine i zaduživanja te izdaci za financijsku imovinu i otplate instrumenata zaduživanja prema izvorima financiranja i ekonomskoj klasifikaciji.“

Tablica prikazuje račune financiranja za razdoblje od 2018. do 2022. godine:

Tablica 6. Račun financiranja (u mil. kn) za razdoblje 2018.-2022. godine

Naziv pozicije	Ostvarenje 2018	Ostvarenje 2019	Ostvarenje 2020	Ostvarenje 2021	Ostvarenje 2022
Primici od financijske imovine i zaduživanja	0,00	0,70	2,55	1,15	1,03
Izdaci za otplatu glavnice primljenih kredita i zajmova	0,20	0,20	1,40	0,11	0,24
Višak/manjak primitaka od financijske imovine i obveza	- 0,20	0,50	1,15	1,04	0,79

Izvor: Proračun Općine Levanjska Varoš

U 2018. godini Općina Levanjska Varoš bilježi izdatke za otplatu glavnice u visini 200.000,00 kn za revolving kredit kojim se pokrila privremena nelikvidnost.

Za 2019. godinu zabilježeni su primici od financijske imovine i zaduživanja u iznosu od 700.000,00 kn te se odnose na kratkoročni revolving kredit za provođenje projekta Europske unije. Također, ostvareni su izdaci za otplatu glavnice od 200.000,00 kn, a odnose se na plaćanje glavnice prethodno spomenutog revolving kredita. Ostatak glavnice revolving kredita iz 2019. godine plaćen je početkom 2020. godine u visini 500.000,00 kn. Ostali izdaci u 2020. godini obuhvaćaju kredit iz 2020. godine u iznosu 600.000,00 kn te na osnivački kapital za komunalno poduzeće u visini 300.000,00 kn. Primici od financijske imovine i zaduživanja ostvareni u 2020. godini iznose 2.545.000,00 kn. Navedeni iznos čini kratkoročni revolving kredit u iznosu od 600.000,00kn i dugoročni kredit od 1.945.000,00kn. Dugoročni kredit odobren je od strane HBOR-a u visini 4.000.000,00 kn, iznos od 1.945.000,00kn utrošen je u 2020.godini, a ostatak mora biti utrošen do polovice 2022. godine. Navedeni dugoročni kredit podignut je u svrhu kapitalnog projekta „Kupnja i uređenje kompleksa Stara Kupka“ koji bi općini Levanjska Varoš mogao omogućiti dugoročni razvoj.

Smanjenje primitaka od financijske imovine i zaduživanja zabilježeno je u 2021. godini. Navedeni iznos od 1.151.558,36 kn odnosi se na sredstva iz dugoročnog kredita HBOR-a za kompleks „Stara Kupka“ u visini 1.108.200,63kn i dug prema Republici Hrvatskoj od 43.357,73 kn korištenih za isplatu povrata poreza na dohodak. Može se vidjeti kako je 2021. također zabilježeno i značajno smanjenje izdataka za otplatu glavnice primljenih kredita i

zajmova. Iznos od 110.000,00 kn čini kratkoročni beskamatni zajam namijenjen je lokalnoj neprofitnoj organizaciji za predfinanciranje projekta Europske unije.

U 2022. godini zabilježeni su primici od financijske imovine i zaduživanja u visini 1.033.014,39 kn. Iznos se sastoji od: kratkoročnog kredita od 400.000,00 kn, kredita HBOR-a 485.633,85kn, povrata na računu poreza i prireza porezu na dohodak od 37.380,54 kn i povrata pozajmice neprofitne organizacije iz prethodne 2021. godine. Izdaci za financijsku imovinu i otplatu zajmova odnose se na otplatu glavnice zajma od 43.457,72kn i otplatu glavnice kredita u visini 200.000,00 kn.

5.4. Usporedba općine Levanjska Varoš s drugim općinama

Prethodno je navedeno kako je općina Levanjska Varoš dobila titulu najnerazvijenije općine Osječko- baranjske županije. Sljedeća tablica prikazuje usporedbu infrastrukture, obrazovanja i broja stanovnika susjednih općina s općinom Levanjska Varoš.

Tablica 7. Usporedba životnog standarda stanovništva po općinama

Naziv	Naziv općine					
	Levanjska Varoš	Drenje	Trnava	Satnica Đakovačka	Gorjani	Čaglin
Županija	Osječko - baranjska	Osječko - baranjska	Osječko - baranjska	Osječko - baranjska	Osječko - baranjska	Požeško - slavonska
Status PPDS-a	✓	X	✓	✓	X	✓
Broj stanovnika	782	2.155	1.262	1.790	1.241	2.122
Broj naselja	11	12	6	2	2	31
Vrtić	Samo program predškole	Samo program predškole	Samo program predškole	✓	✓	✓
Osnovne škole	1	1 + 7 PŠ ³	1 + 4 PO ⁴	1 + 1 PŠ	1 + 1 PŠ	1 + 3 PŠ
Vodovodna mreža (% prema broju stanovnika)	63,30%	55,96%	95%	100%	100%	78,04%
Kanalizacija	X	X	X	X	X	X
Javna rasvjeta (% prema broju stanovnika)	100%	100%	100%	100%	100%	74,84%
Asfaltirane ceste kroz naselja	8/11	12/12	5/6	2/2	2/2	28/31
Udaljenost od najbližeg grada (u km)	21	15	16	1	12	15

Izvor: Službene stranice općina

U tablici je vidljivo kako tri od pet susjednih općina imaju status PPDS-a, što ukazuje na nerazvijenost Slavonske regije. Usporedivši brojeve stanovnika općina, moguće je opaziti kako niti jedna susjedna općina nema pretjerano velik broj stanovnika. Međutim, raspored navedenog broja stanovnika na broj naselja na pojedinoj općini, upućuje na slabu naseljenost određenih područja. Susjedna općina Čaglin na 31 naselje ima svega 2.122 stanovnika, što je prosječno

³ PŠ – područna škola

⁴ PO – područni odjel

68 ljudi po naselju, u crnoj statistici slijedi ju općina Levanjska Varoš s prosječno 71-nim stanovnikom na 11 naselja. Za ostanak mladih ljudi i povećanje nataliteta, bitan su uvjet vrtići i škole. U usporedbi s ostalim općinama, jedino općina Levanjska Varoš nema niti jednu područnu školu, a vrtić posjeduju općina Satnica Đakovačka, Gorjani i Čaglin. Gledajući infrastrukturu navedenih pet općina, 100% - tnu izgrađenost vodovodne mreže imaju Satnica Đakovačka i Gorjani, a sustav kanalizacije nema niti jedna općina. Zabrinjavajuća je činjenica kako u općini Čaglin još uvijek 25,16% stanovnika nema javnu rasvjetu ispred svojih domova. Zbog smanjenog broja stanovnika u svojim naseljima, općina Čaglin i Levanjska Varoš još uvijek nemaju asfaltirane ceste kroz sva svoja naselja.

Jedan od glavnih načina poticanja ujednačenog razvoja čine fondovi Europske unije. Sljedeća Tablica 8. prikazuje prihode od Europske unije u razdoblju 2018.-2022.godine za svaku općinu, te ukupan iznos dobivenih sredstava u navedenom razdoblju.

Tablica 8. Korištenje sredstava EU kroz razdoblje 2018.-2022.godine (u mil. kn)

Općina	Proračunska godina					Ukupno
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	
Levanjska Varoš	0,85	0,88	2,20	1,60	1,01	6,54
Drenje	1,5	0,99	3,72	6,53	1,49	14,23
Trnava	2,5	1,00	2,44	1,19	1,37	8,50
Satnica Đakovačka	0,00	0,72	3,02	1,41	1,60	6,75
Gorjani	0,00	0,00	3,32	2,12	3,40	8,84
Čaglin	0,79	0,00	0,86	0,00	0,18	1,83

Izvor: Proračuni općine Čaglin, Drenje, Gorjani, Satnica Đakovačka, Trnava i Levanjska Varoš

Vidljivo je kako je općina Drenje preuzela najveći iznos sredstava iz fondova EU, čak 14,23 mil. kn, a općini Čaglin, kroz razdoblje od 5 godine, svega 1,83 mil. kn.

Ipak prilikom promatranja sredstava prenesenih iz proračuna EU u proračune općina, potrebno je obratiti pažnju na udio tih sredstava u proračunu svake pojedine općine. Pomoći temeljem prijenosa EU sredstava pripadaju prihodima poslovanja, stoga sljedeća tablica prikazuje postotni udio EU sredstava u prihodima poslovanja svake općine u razdoblju 2018. – 2022. godine .

Tablica 9. Udio EU sredstva u prihodima poslovanja (u %)

Općina	Proračunska godina				
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Levanjska Varoš	13,6%	17,12%	35,26%	26,80%	19,09%
Drenje	15,56%	12,01%	35%	46%	15,25%
Trnava	34,82%	17,9%	34,32%	23,15%	14,77%
Satnica Đakovačka	0,00%	5,09%	24,18%	10%	11%
Gorjani	0,00%	0,00%	33,84%	31,59%	19,63%
Čaglin	9,74%	0,00%	8%	0,00%	2%

Izvor: Proračuni općine Čaglin, Drenje, Gorjani, Satnica Đakovačka, Trnava i Levanjska Varoš

Iako je, u usporedbi s ostalim općinama, općina Čaglin među nerazvijenijima, vidljivo je kako u maloj mjeri koristi sredstva iz Europske unije. Satnica Đakovačka, unatoč svojoj razvijenosti u usporedbi s ostalim općinama, u prethodnim godinama nije koristila velik udio sredstava iz fondova EU. Od 2018. do 2019. godine općina Gorjani nije imala prihode od sredstava iz Europske unije, no od 2020. do 2022. godine sredstva iz EU čine značajan udio u poslovnim prihodima. Općine Drenje, Trnava i Levanjska Varoš konstantno koriste sredstva iz Europskoih fondova, koja su u pojedinim godinama zauzimala visok udio u prihodima poslovanja.

6. Plan razvoja Općine Levanjska Varoš

Strateški razvojni program Općine Levanjska Varoš 2016. – 2020. donesen je 2015. godine. U navedenom razvojnom programu kao prioriteti su navedeni: izgradnja, adaptacija i rekonstrukcija javnih i komunalnih objekata, s ciljem poboljšanja uvjeta života na području općine, razvitak konkurentne poljoprivrede i gospodarstva te razvitak ljudskih resursa i kapaciteta upravljanja. Sljedeća Slika 1. prikazuje popis prioriteta općine Levanjska Varoš do 2020. godine i rok njihove implementacije.

Tablica 10. Prioriteti strateškog razvoja do 2020. godine

PRIORITETI	POKAZATELJI	ROK IMPLEMENTACIJE
Izgradnja, adaptacija i rekonstrukcija javnih i komunalnih objekata, s ciljem poboljšanja uvjeta života na području općine	90% stanovnika priključeno na vodovodnu mrežu	2020.
	Pokrivenost općine kanalizacijskim sustavom 30%	2018.
	Sanirano 70% ilegalnih deponija na području općine i izgrađeno reciklažno dvorište	2020.
	Izgrađena nova turistička i kulturna infrastruktura	2020.
	Smanjenje emisije CO2 za minimalno 10%	2020.
	Izgrađeno ili rekonstruirano 80% nerazvrstanih cesta	2020.
	Adaptirana društvena, kulturna i obrazovna infrastruktura i zadovoljava sve potrebe stanovnika	2020.
Razvitak konkurentne poljoprivrede i gospodarstva	Broj zaposlenih porastao za 10%	2020.
	Modernizacija informatičke opreme i povećanje broja korisnika interneta za 40%	2019.
	Porastao broj pravnih subjekata za 8%	2020.
	Porast broja turističkog sadržaja i broja turista za 30%	2020.
Razvitak ljudskih resursa i kapaciteta upravljanja	Ekonomičnija i učinkovitija uprava na razina općine	2019.
	15% stanovnika općine iznad 40 godina sudjeluje u programima obrazovanja odraslih	2019.
	Porast životnog standarda	2020.

Izvor: Strateški razvojni program Općine Levanjska Varoš 2016. – 2020.

S popisa prioriteta strateškog razvoja, pojedini ciljevi su ostvareni, ali ne prema očekivanom postotku pojedinih pokazatelja. Najviše pokazatelja se ostvarilo iz prioriteta „Izgradnja,

adaptacija i rekonstrukcija javnih komunalnih objekata, s ciljem poboljšanja uvjeta života na području općine“ djelomično je ostvaren pokazatelj sanacije ilegalnih deponija, dok mobilno reciklažno dvorište je izgrađeno, također, rekonstrukcije nerazvrstanih cesta su se dogodile, ali ne u navedenom postotku od 80%. Do 2020. godine nije provedeno priključivanje stanovništva na vodovodnu mrežu, niti je rađena kanalizacijska mreža.

Prema Provedbenom programu Općine Levanjska Varoš 2022.-2025. (2021.), općina Levanjska Varoš suočava se, kao i većina Slavonije i Baranje, sa smanjenjem broja stanovnika. Sami demografski problemi utječu i na smanjenje poljoprivrednih i gospodarskih aktivnosti. Osim navedenih problema općina je suočena i s velikim brojem nezaposlenih osoba, što na razvoj općine utječe i u ekonomskom i socijalnom aspektu. Kao jedini način podizanja razine zaposlenosti i životnog standarda navodi se podrška malih i srednjih poduzetnika koji mogu potaknuti otvaranje novih radnih mjesta.

Na području općine Levanjska Varoš tek se unatrag tri godine počeo aktivnije razvijati kontinentalni turizam. Sama općina u svome Provedbenom programu 2022.-2025. navodi potrebu za iskorištavanjem svojih prirodnih resursa u svrhu dodatnog razvoja kontinentalnog turizma. Kao ključ razvoja navodi se naselje Breznica Đakovačka koje je poznato po izvorima ljekovitih voda koje se nalaze u kompleksu „Stara Kupka“ kojega je općina otkupila 2020.godine. Trenutno i u bližoj budućnosti, financijska sredstva ulagat će se u navedeni kompleks radi otvaranja novih radnih mjesta i podizanje suradnje s lokalnim poduzetnicima i OPG-ovima.

Tablica 11. Razvojne potrebe i razvojni potencijali općine Levanjska Varoš

Razvojne potrebe	Razvojni potencijali
Poljoprivreda, gospodarstvo i turizam	
<ul style="list-style-type: none"> • Iskorištavanje prirodnih resursa • Izgradnja infrastrukture za gospodarski razvoj • Okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta • Edukacije poljoprivrednika • Razvoj specifičnih oblika turizma 	<ul style="list-style-type: none"> • Obradive poljoprivredne površine • Očuvana priroda, brojni vodotoci i akumulacije • Bogatstvo šuma i lovne divljači • Jezero Borovik i „Stara kupka“ kao pokretači razvoja turizma • Veliki broj OPG-ova
Infrastruktura	
<ul style="list-style-type: none"> • Izgradnja i rekonstrukcija osnovne komunalne infrastrukture • Sustav javne odvodnje • Plinifikacija • Slabo razvijen prometni sustav 	<ul style="list-style-type: none"> • Prostor pogodan za razvoj cikloturizma (Našice – Đakovo – Slavonski Brod – Požega)
Društvo i društvene djelatnosti	
<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje stope nataliteta • Provođenje projekata i mjera za obrazovanje te stvaranje uvjeta za rad mlađe populacije i razvoj ljudskih potencijala • Osiguranje materijalnih i prostornih uvjeta za djelovanje udruga 	<ul style="list-style-type: none"> • Velik broj udruga civilnog društva • Spremnost na partnerstvo i multikulturalnu suradnju • Mogućnost provođenja socijalnih programa

Izvor: Strateški razvojni program Općine Levanjska Varoš 2016. – 2020.

6.1. Razvoj turizma Općine Levanjska Varoš

Općina Levanjska Varoš u svojoj „Strategiji razvoja turizma Općine Levanjska Varoš 2018.-2022.“ (2017) implicira na turističke resurse dostupne na području općine. Velik udio površine općine zauzimaju šume, koje mogu postati ključan razvojni faktor jer predstavljaju i turističku atrakciju, ali i čine važnu gospodarsku sjelatnost lokalnog stanovništva. Šumska područja dio su ekološke mreže Natura 2000⁵ što upućuje na raznolikost flore i faune na ovim prostorima. Osim prirodne baštine, kao važan segment razvoja turizma, navodi se i kulturno – povijesna baština, koju čine Centar duhovne obnove „Božansko milosrđe“ u Ovčari te samostan Karmel. Sv. Josipa u Breznici Đakovačkoj. Ove dvije atrakcije kulturno – povijesne baštine, mogu postati dijelom kulturnog i vjerskog turizma Osječko – baranjske županije. Uz vjerski turizam u Breznici Đakovačkoj nalazi se i prostor bivšeg lječilišta s ljekovitim vodom koje mogu biti ključ razvoja zdravstvenog turizma. Na teritoriju općine nalazi se i jezero Borovik, Dilj gora i Krndaija na čijim područjima je moguća izgradnja športsko – rekreacijskih građevina i terena te mreže biciklističkih staza.

⁵ Natura 2000 je ekološka mreža Europske unije koju čine prirodni stanišni tipovi i staništa divljih vrsta od interesa za Europsku uniju.

Niske proračunske mogućnosti, općini ne omogućuju samostalan razvoj turizma, a sredstva koja su potrebna za njegovo razvijanje mogu se ostvariti jedino putem pomoći proračunskih i izvanproračunskih korisnika.

6.2. Strategija razvoja pametne Općine Levanjska Varoš 2020. - 2023.

Krajem 2020. godine općina Levanjska Varoš objavila je „Strategiju razvoja pametne Općine Levanjska Varoš 2020. – 2023.“, dokument kojim se opisuje strategija, vizija i plan razvoja općine u bližoj budućnosti.

Prema Strategiji razvoja pametne Općine Levanjska Varoš 2020-2023 (Općina Levanjska Varoš, 2020;2) „pametne općine predstavljaju koncept razvoja ruralnog prostora koji stvaraju ljudi koji pokreću lokalne inicijative i traže praktična rješenja za probleme u svojim sredinama radi povezivanja sa susjednim naseljima, općinama i gradovima pronalazeći zajedničke interese, stvarajući partnerstva koja uključuju jedinice lokalne samouprave, lokalne proizvođače, male poduzetnike, udruge, zadruge i poduzeća, sve koji mogu pridonijeti cilju održivog rasta, gospodarskog razvoja i povećanju kvalitete života u ruralnom prostoru.“

Navodi se kako je općina suočena s raznim izazovima poput starenja stanovništva, potreba za otvaranjem novih radnih mjesta, veća upotreba i korištenje dostupnih prirodnih resursa, očuvanje okoliša, potreba za mobilnošću i sl. Cilj Strategije je poticanje održivog razvoja, kako gospodarskog, tako i društvenog, unaprjeđenje kvalitete života stanovnika, podizanje konkurentnosti gospodarstva, podizanje efikasnost i efektivnost javne uprave i sve to uz pomoć inormacijsko – komunikacijskih tehnologija.

Strategija Općine sačinjena je od šest područja koja predočavaju željeni smjer razvoja, a to su (Općina Levanjska Varoš, 2020;11):

- Pametno upravljanje općinom i uslugama
- Pametno gospodarstvo
- Obrazovanje i kvaliteta života građana – pametno društvo
- Pametno upravljanje energijom i zaštita okoliša
- Održivi promet i pametna mobilnost
- Poboljšanje sigurnosti građana i imovine – pametna sigurnost

7. Rasprava

Općina Levanjska Varoš stanovništvom je najmanja općina Osječko – baranjske županije. Zbog lošeg demografskog stanja i slabe gospodarske razvijenosti, pripada trećoj skupini područja od posebne državne skrbi. Ekonomski, demografski i strukturni zaostatak u razvoju vidljiv je i na realizacijama proračuna u razdoblju od 2018. do 2022. godine. Financiranje općine Levanjska Varoš odvija se uglavnom putem pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna. U realizacijama proračuna za razdoblje 2018. – 2022. godine, samo 2018. godine bilježi se proračunski suficit, koji je rezultat niskih rashoda od nefinancijske imovine. Izmjenom Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave od 2021. godine prihodi od poreza su se značajno smanjili zbog ukidanja isplate sredstava za fiskalno izravnjanje. Ukinuta isplata sredstava za fiskalno izravnjanje, uvedena je kao isplata kompenzacijske mjere, koja pripada u stavku tekućih pomoći iz državnog proračuna. Rashodi općine pokazali su se kao manje varijabilnija stavka, posebno u rashodima poslovanja. Najveće oscilacije zabilježene su u rashodima od nefinancijske imovine, posebice 2018. godine. Zbog odgode radova na nerazvrstanim cestama, rashodi su u odnosu na 2019. godinu bili gotovo četiri puta manji.

Na računu financiranja općine Levanjska Varoš vidljivo je kako se općina često zadužuje. Povod zaduživanja često je potreba za sredstvima kojima će se obavljati predfinanciranje projekata Europske unije te pokrivanje privremene nelikvidnosti - što ukazuje na nedostatak tekućih sredstava. Najveće zaduženje čini kredit od 4 milijuna kuna koji je odobren od strane HBOR-a. Svrha ovog zaduženja je nešto drugačije prirode, naime, ovim dugoročnim kreditom općina je kupila kompleks „Stara Kupka“, a ostatak sredstava uložiti će u njegovo uređenje. Ovim potezom općina želi dovesti ulagače u navedeni kompleks te tako potaknuti razvoj gospodarstva i turizma na području općine.

U odnosu na druge općine, kao područje od posebne državne skrbi, Općina Levanjska Varoš ima iznimno siromašan proračun. Većinu prihoda općina inače čine porezi, no u slučaju ove općine sredstava kojima se financiraju kapitalni projekti, dolaze iz pomoći iz inozemstva i subjekata unutar općeg proračuna. Izvorni proračun općine Levanjska Varoš ne omogućava brzu realizaciju projekata, što uzrokuje spor gospodarski razvoj. Iako općina ima raznolike turističke potencijale, bez pomoći iz Ministarstva financija, županije i Europske unije, njihovo ostvarenje je gotovo nedostižno. Bogatstvo prirodnih resursa, predivne ruralne sredine, bez vlastitih izvora sredstava nisu dovoljne za brže pokretanje razvoja gospodarstva. Također, trend urbanizacije vidljiv je na području gotovo cijele Republike Hrvatske pa tako i na području

općine Levanjska Varoš. Stanovništvo sve više teži gradskom načinu života, dolazi do naseljavanja većih gradova, što posljedično dovodi do izumiranja ruralnih područja. Tako najveće naselje općine je Levanjska Varoš sa svega 216 stanovnika. Dok sela poput Ratkovog Dola, Ovčare i Milinca su na rubu izumiranja. Naselje Borojevci je u potpunosti izumrlo, a Čenkovo ima samo jednog stanovnika. Demografski problem na području općine Levanjska Varoš je alarmantan, po posljednjem popisu stanovništva Državnog zavoda za statistiku, općina broji svega 767 stanovnika, čime je vidljiv kronični nedostatak ljudskih resursa, koji su ključni za gospodarski razvoj. Razvojem ljudskog kapitala potaknuo bi se i razvoj malog i srednjeg poduzetništva, samim time došlo bi do porasta zaposlenosti i standarda života. Navedena problematika vidljiva je i u ostalim općinama u Republici Hrvatskoj što je vidljivo u usporedbi općine Levanjska Varoš s pet njoj geografski bliskih općina. Niti jedna od općina nema kanalizacijski sustav odvodnje, još uvijek pojedine općine kroz sva naselja nemaju asfaltirane ceste, a u općini Čaglin javnu rasvjetu nemaju sva naselja. Područne škole na općinama se gase zbog nedostatka broja stanovnika. Nedostatak radnih mjesta na ovim područjima i općenito lošijih životnih uvjeta, ova naselja nisu privlačna mladim ljudima. Nerazvijenost općina u Slavoniji potvrđuje podatak kako od 6 općina, na kojima je provedena usporedba, čak njih 4 imaju status PPDS-a.

Ulaskom u Europsku uniju, sredstva iz Europskih fondova predstavljaju ključ razvoja ruralnih područja. Prema rezultatima iz prethodnog istraživanja može se uočiti kako većina općina aktivno koristi sredstva Europske unije, no da li je to uistinu dovoljno? Udio od 46% Europskih sredstava u prihodima poslovanja u 2021. godini bilježi općina Drenje, ovaj postotak izvrstan je prikaz aktivnog korištenja sredstava iz EU. Općine u Osječko-baranjskoj županiji aktivno koriste sredstva Europske unije, posebice poslije 2020. godine. Općina Čaglin koja pripada Požeško-slavonskoj županiji, u proteklih pet godina je iz Europske unije povukla svega 1,83 mil. kn, a njezina razvijenost je relativno slična s razvijenošću općine Levanjska Varoš koja je u istom razdoblju osigurala 6,54 mil.kn.

Strateški razvojni program Općine Levanjska Varoš 2016.-2020. ima navedena tri prioriteta: izgradnja, adaptacija i rekonstrukcija javnih i komunalnih objekata, s ciljem poboljšanja uvjeta života na području općine, razvitak konkurentne poljoprivrede i gospodarstva te razvitak ljudskih resursa i kapaciteta upravljanja. Navedeni prioriteti razvoja su jednim manjim dijelom ostvareni u navedenom razdoblju, a na ostalima se i dalje aktivno radi. Njihovo ostvarenje bit će dugotrajan proces, zbog siromašnog proračuna i gospodarskih i ekonomskih prilika u Hrvatskoj i u svijetu. Općina je kreirala još dvije značajne strategije koje pobliže opisuju željeno

kretanje općine kroz turistički razvoj i razvoj pametne općine. Razvoj turizma baziran je na prirodnoj i kulturno – povijesnoj baštini općine. Prirodna baština je ključ razvoja ovoga kraja, neiskorištenih prirodnih resursa ima na pretek, a pošto se općina nalazi na tromeđi županija, njezin položaj omogućio bi dobru povezanost turističkih sadržaja i unaprjeđenje suradnje s drugim općinama. Koncept pametne općine osmišljen je kao postizanje održivog razvoja kroz korištenje informacijsko – komunikacijskih tehnologija i povezivanje svih koji mogu pridonijeti održivom rastu i razvoju ruralnih područja.

Proračun općine Levanjska Varoš i njezino gospodarsko stanje stvaraju predodžbu o stanju malih općina i općina od posebne državne skrbi u Republici Hrvatskoj. Njihovo financiranje opterećuje državni proračun, ali njihovim ukidanjem moglo bi doći do trajnog zaboravljanja ovih ruralnih područja.

8. Zaključak

Proračun predstavlja najvažniji akt lokalnih jedinica kojima se predviđaju prihodi i rashodi, primici i izdaci unutar jedne proračunske, odnosno kalendarske, godine. Ovim radom napravljena je analiza realizacija proračuna Općine Levanjska Varoš u razdoblju do pet godina. Realizacije proračuna Općine Levanjska Varoš za razdoblje od 2018. do 2022. ukazuju na visoku ovisnost općine o pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna. Niski izvori vlastitih prihoda, česta zaduživanja, ukazuju na problematiku nelikvidnosti i gospodarske i ekonomske nerazvijenosti ove općine. Siromašan proračun ne osigurava puno prostora za ostvarenje razvojnih planova i programa.

Problematikom općine Levanjska Varoš dobiva se predodžba stanja drugih općina Republike Hrvatske. Slične probleme imaju njezina susjedna općina Čaglin, Trnava, Drenje, Gorjani i Satnica Đakovačka. Problem depopulacije vidljiv je u cijeloj državi, a on dovodi do nedostatka ljudskog kapitala nužnog za razvoj gospodarstva. No, taj problem još je vidljiviji i veći u manjim zajednicama poput općine Levanjska Varoš. Mali broj gospodarskih subjekata, niski porezni prihodi, niska zaposlenost, malen broj stanovnika – ukazuju na hitnu potrebu za promjenama. Kao i velik broj drugih općina, Levanjska Varoš ima ogromne potencijale za održivi rast i razvoj, no gospodarska i ekonomska situacija u državi ne idu u korist trenutnom stanju općina. Jedan od ključeva razvoja općina u Slavoniji, ali i u ostatku Hrvatske su fondovi Europske unije. Fondovi se aktivno koriste u većini općina, ali za njihovo aktivnije korištenje ima još mjesta za napredak. U većini slavonskih općina nisu u potpunosti iskorišteni svi prirodni resursi. Poboljšanje iskorištenosti dostupnih prirodnih resursa i razvoj turizma mogli bi biti ključ „oživljavanja“ ove bogate, ali siromašne hrvatske regije – Slavonije.

Literatura

1. Bajo, A. ; Blažić, H. ; Burnać, P. ; Dodig, D. ; Drezgić, S. ; Galinec, D.; Ignjatović, M.; Juričić, D. ; Jurlina Alibegović, D. ; Karačić, D. ; Krtalić, S. ; Nikolić, N. ; Primorac, M. ; Puljiz, J. ; Šuman Tolić, M. (2020). *Financije županija, gradova i općina*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
2. Bratić V. (2010.) *Politika proračuna i proračunskog procesa: primjer Hrvatske*. *Anali Hrvatskog politološkog društva : časopis za politologiju*. 7 (1), str. 123-143.
3. Čavrak, V. (2004). *Procjena kapaciteta razvitka područja posebne državne skrbi*. *Ekonomski pregled*. 55 (5-6), str. 412-435.
4. Državni zavod za statistiku. Dostupno na: <https://dzs.gov.hr/> [pristupljeno : 8.svibnja 2023.].
5. Flesher, Dale L.; Flesher, Tonya K.(1979). *Short history of budgeting*. *Woman C.P.A.* 41(1), str. 12-14. Dostupno na: <https://egrove.olemiss.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2861&context=wcpa> [pristupljeno: 6. srpnja 2023.].
6. Hrvatska zajednica općina. Dostupno na: <https://hzo.hr/> [pristupljeno: 29. lipnja 2023.].
7. Koprić, I. (2010). *Karakteristike sustava lokalne samouprave u Hrvatskoj*. *Hrvatska i komparativna javna uprava : časopis za teoriju i praksu javne uprave*. 10 (2), str. 371-385.
8. Ministarstvo financija. Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/> [pristupljeno: 30. lipnja 2023.].
9. Narodne novine (2020). *Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi* (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 36/09, 150/11, 144/12, 19/13, 137/15, 123/17, 98/19, 144/20). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/132/Zakon-o-lokalnoj-i-podru%C4%8Dnoj-%28regionalnoj%29-samoupravi> [pristupljeno: 6.srpnja 2023.].
10. Narodne novine (2021). *Zakon o proračunu* (NN 144/21). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/283/Zakon-o-prora%C4%8Dunu> [pristupljeno: 6. srpnja 2023.].
11. Ott, K., Bajo, A. (2001). *Lokalne financije i lokalni proračuni u Republici Hrvatskoj*. *Financijska teorija i praksa*. 25(3), str. 311-434 .
12. Općina Levanjska Varoš (2019). *Plan razvojnih programa 2020., 2021., 2022*. Dostupno na: <https://www.opcina-levanjska-varos.hr/component/finder/search?Itemid=101&q=Plan+razvojnih+programa+2020.%>

- 2C+2021.%2C+2022.+&Search=&t%5B%5D=&t%5B%5D=&t%5B%5D=&t%5B%5D=
5D= [pristupljeno: 30. lipnja 2023.].
13. Općina Levanjska Varoš (2021). Provedbeni program Općine Levanjska Varoš za razdoblje 2022.-2025. Dostupno na: <https://www.opcina-levanjska-varos.hr/dokumenti/ostali-dokumenti/476-provedbeni-program-opcine-levanjska-varos-za-razdoblje-2022-2025> [pristupljeno: 30. lipnja 2023.].
 14. Općine Levanjska Varoš (2020). Strategija razvoja pametne općine Levanjska Varoš 2020. – 2023. Dostupno na: https://mobes.blob.core.windows.net/mobesproracuni/Op%C4%87ina%20Levanjska%20Varo%C5%A1/Savjetovnajc/41c7e0ba-2480-4f50-bfe1-ecb8cd7a90b1_Strategija%20razvoja%20pametne%20op%C4%87ine%20Levanjska%20Varo%C5%A1%20za%20razdoblje%202020.-2023.%20godine.pdf [pristupljeno: 30. lipnja 2023.].
 15. Općina Levanjska Varoš (2017). Strategija razvoja turizma Općine Levanjsa Varoš 2018. – 2022. Dostupno na: <https://www.opcina-levanjska-varos.hr/dokumenti/ostali-dokumenti/298-strategija-razvoja-turizma?highlight=WyJzdHJhdGVnaWphIiwicmF6dm9qYSIsInRlcml6bWEiXO==> [pristupljeno : 6. srpnja 2023.].
 16. Općina Levanjska Varoš, Regionalna razvoja agencija Slavonije i Baranje d.o.o. (2016). Strateški razvojni program općine Levanjska Varoš za razdoblje od 2016. do 2020. godine. Dostupno na: <https://www.opcina-levanjska-varos.hr/novosti/75-javna-rasprava-nacrt-strategije-razvoja-opcine-levanjska-varos-za-razdoblje-od-2016-do-2020-godine?highlight=WyJzdHJhdGVnaWphIiwicmF6dm9qYSJd> [pristpljeno: 6. srpnja 2023.].
 17. Proračun.hr. Dostupno na: <https://www.proracun.hr/Proracun/ProracunInfo?id=a0dddfbe-2d58-4d11-9a24-1b834ce45c49> [pristupljeno 30.lipnja 2023.].
 18. Službena stranica općine Čaglin. Dostupno na: <https://opcina-caglin.hr/> [pristupljeno: 10. kolovoza 2023.].
 19. Službena stranica općine Drenje. Dostupno na: <https://drenje.hr/> [pristupljeno: 10. kolovoza 2023.].
 20. Službena stranica općine Gorjani. Dostupno na: <https://www.gorjani.hr/> [pristupljeno: 10. kolovoza 2023.].

21. Službena stranica Općine Levanjska Varoš. Dostupno na: <https://www.opcina-levanjska-varos.hr/> [pristupljeno: 6.srpnja 2023.].
22. Službena stranica općine Satnica Đakovačka. Dostupno na: <https://www.satnica-djakovacka.hr/> [pristupljeno: 10. kolovoza 2023.].
23. Službena stranica općine Trnava. Dostupno na: <https://opcina-trnava.hr/> [pristupljeno: 10. kolovoza 2023.].
24. Šinković, Z. (2019). Financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 56(1), str. 223-250.

Popis tablica

Tablica 1. Broj stanovnika po naseljima u razdoblju 2011. – 2021.....	6
Tablica 2. Realizacije proračuna (u mil. kn) za razdoblje 2018.-2022.....	10
Tablica 3. Prihodi općine (u mil. kn) u razdoblju 2018.-2022.....	11
Tablica 4. Usporedba prihoda poslovanja (u mil. kn) 2020. i 2021. godine.....	11
Tablica 5. Rashodi općine (u mil. kn) u razdoblju 2018.-2022.godine	14
Tablica 6. Račun financiranja (u mil. kn) za razdoblje 2018.-2022. godine.....	15
Tablica 7. Usporedba životnog standarda stanovništva po općinama	17
Tablica 8. Korištenje sredstava EU kroz razdoblje 2018.-2022.godine (<i>u mil. kn</i>).....	18
Tablica 9. Udio EU sredstva u prihodima poslovanja	19
Tablica 10. Prioriteti strateškog razvoja do 2020. godine.....	20
Tablica 11. Razvojne potrebe i razvojni potencijali općine Levanjska Varoš.....	22

Popis grafikona

Grafikon 1. Usporedba prihoda poslovanja 2020. i 2021.godine 13